Lausunto

Päivämäärä: 7.5.2024

Eduskunnan ympäristövaliokunta

Viite: JTS 2025-2028 (VNS 2/2024 vp)

Julkisen talouden suunnitelma 2025-2028

Kehyskaudella 2025-2028 liikenne- ja viestintäministeriön pääluokan määrärahat ovat keskimäärin 3,17 miljardia euroa vuodessa. Määräraha on lähes sama kuin edellisessä kehyspäätöksessä. Suurimmat yksittäisten erien muutokset kohdentuvat väylähankkeiden kehittämiseen (momentti 31.10.77) sekä arvonlisäveromenoihin.

Hallintoon ja toimialan yhteisiin menoihin (luku 31.01) kohdistuva määräraha laskee noin 654 milj. eurosta vuonna 2025 noin 614 milj. euroon kehyskauden lopussa. Muutos johtuu hallinnonalan tuottavuusohjelmasta sekä arvonlisäveromenojen vähenemisestä. Liikenne- ja viestintäverkkojen (luku 31.10) määräraha laskee noin 1,76 mrd. eurosta noin 1,65 mrd. euroon kehyskauden loppuun mennessä. Ero aiheutuu pääasiassa säästötoimista sekä elinkaarihankkeiden määrärahatarpeen vähenemisestä hankkeiden loppumisesta johtuen. Liikenteen ja viestinnän palveluiden (luku 31.20) määrärahataso laskee kehyskaudella 853,5 milj. eurosta noin 823,8 milj. euroon.

Hallinnonalan virastojen toimintamenoihin kohdentuva tuottavuussäästö on 20,4 milj. euroa vuonna 2025, 20,5 milj. euroa vuonna 2026 ja 27,4 milj. euroa vuodessa 2027 alkaen. Säästö on noin 12 % virastojen yhteenlasketuista toimintamenoista ja se kohdennetaan virastoille ensimmäistä kertaa vuoden 2025 talousarviossa. LVM:n hallinnonalan virastot ovat lähtökohtaisesti hieman eri tilanteissa tuottavuusohjelman toimeenpanon suhteen, joskin yhteistä kaikille on henkilöstömenojen suuri osuus kaikista menoista. Ministeriö seuraa tuottavuusohjelman toimeenpanon tilannetta tiiviisti virastojen kanssa osana tulosohjausprosessia.

Osana T&K-toiminnan lisäyksiä Ilmatieteen laitokselle kohdennetaan kehyksessä lisämäärärahaa tutkimuslaitosten post doc-ohjelmaan. Määräraha on 0,45 milj. euroa v. 2025, 1,05 milj. euroa vuosina 2026-2027 ja 0,6 milj. euroa v. 2028.

Liikenne- ja viestintäverkkojen osalta perusväylänpidon määräraha (momentti 31.10.20) on edellisen kehyksen mukaisella tasolla 1,285 mrd. euroa vuodessa. Tällä määrärahatasolla valtion väyläverkon korjausvelka on noin 5,4 mrd. euroa vuonna 2028. Hallitusohjelman määräaikaisen investointiohjelman mukaisesta 520 milj. euron määrärahasta korjausvelan purkamiseen on vuodelle 2024 kohdennettu 250 milj. euroa, joten kohdentamatta on 270 milj. euroa. Tämän rahoituksen kohdentaminen perusväylänpitoon kolmelle vuodelle (2025-2027) taittaisi korjausvelan kasvua hieman.

Kehyspäätös ei sisällä määräaikaisen investointiohjelman mukaisia väylähankkeita tai muuta rahoitusta. Päätöksiä näistä hankkeista tehdään vuoden 2024 toisen lisätalousarvion yhteydessä. Väyläverkon kehittämismomenttiin (31.10.77) kohdistuu yhteensä 190 milj. euron säästötoimi, josta 30 milj. euroa on säästön aikaistusta

vuodelle 2025. Momentin määräraha on 318,3 milj. euroa vuonna 2025 ja laskee 247,9 milj. euroon vuonna 2028.

Liikenne- ja viestintäministeriö ehdotti vuosien 2025-2028 kehykseen määrärahaa Digirata-hankkeen aloittamiseen. Kyseessä on välttämätön investointi, jossa rataverkon turvalaitteet ja junien kulunvalvonta uudistetaan. Rataverkko varustetaan eurooppalaisen sääntelyn mukaisella kulunvalvontajärjestelmällä (ERTMS, European Rail Traffic Management System). Ensimmäiset varustellut rataosat on tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2029, minkä takia suunnittelu ja hankinnat on käynnistettävä vuoden 2025 aikana. Nykyinen kulunvalvontajärjestelmä (JKV) on saavuttamassa elinkaarensa pään 2030-luvun puolessavälissä. Investoinnin vaihtoehtona on ratakapasiteetin ja junien nopeuksien radikaali laskeminen.

Liikenteen ja viestinnän palveluiden osalta kehyspäätös on pääosin edellisen kehyksen mukainen. Ainoa muutos luvun momenteissa on momentilla 31.20.60 siirto valtion televisio- ja radiorahastoon, johon on tehty indeksitarkistus. Tarkistuksen jälkeen momentin määräraha on noin 609 milj. euroa vuodessa.

Hallitus päätti kehysriihessä nykyisen väylämaksujärjestelmän säilyttämisestä ja maksujen puolituksesta luopumisesta vuoden 2025 alusta lukien. Muutos tuo valtiolle lisätuloja arviolta 36 milj. euroa vuodessa. Alennettuja väylämaksuja jatketaan mm. jääluokkien osalta. Liikenteen verotukseen liittyen hallitus linjasi kehysriihessä sähköautojen ja lataushybridien ajoneuvoveron korotuksesta sekä täyssähköisten työsuhdeautojen verotuen jatkamisesta neljällä vuodella. Lisäksi hallitus on päättänyt raskaan tavaraliikenteen vinjettimaksusta ja ammattidieselin käyttöönotosta liikenteessä, kun EU:n uusi polttoaineen jakelijoiden päästökauppa tulee voimaan vuonna 2027.